

בס"ד, ט' שבט התשפ"ו

מנחות ט"ז – פיגול בחצי מתיר, העושה על דעת ראשונה, הולכה כעבודה, ופיגול בחלקים

שאלות:

1. זאב הקטיר את הקומץ של המנחה וחשב לאכול אותה למחרת, האם המנחה התפגלה?

פיגול בחצי מתיר (קומץ מול לבונה)

המשנה דנה במחשבת פיגול (חוץ לזמנו) כשמחשבים רק על חלק מהמתירין של המנחה:

- אם פיגל רק בקומץ ולא בלבונה (כלומר, רק בשעת הקטרת הקומץ) או להיפך:
  - **רבי מאיר** אומר: שזה פיגול וחייבים עליו כרת (כי הוא סובר שמפגלים בחצי מתיר).
  - **חכמים** אומרים: שאין בו כרת עד שיפגל גם בקומץ וגם בלבונה, אבל הוא פסול.
- **חכמים** מודים ל**רבי מאיר** במנחת חוטא וקנאות, שאם פיגל בקומץ – זה פיגול, כי אין לבונה. והמחלוקת זהה גם לגבי שני כבשי עצרת ושני בזיכי לחם הפנים.
- דין מחשבה על חברו: אם שחט כבש אחד על מנת לאכול ממנו למחר – הוא פיגול (שהוא המתיר של עצמו). אם חישב לאכול מחברו למחר – שניהם כשרים (כי מתיר לא מפגל מתיר).

2. חנניה אמר שהוא מקטיר את הקומץ על מנת לאכול את השיריים בשבוע הבא, ובלבונה שתק, המנחה התפגלה?

כל העושה על דעת ראשונה עושה

הגמרא מביאה מחלוקת **רב ושמואל**: (מאד דומה לסוגיא שראינו בזבחים מב)

- **רב** אמר שהמחלוקת בין **רבי מאיר** ל**חכמים** היא רק כשנתן את הקומץ בשתיקה ואת הלבונה במחשבה. אבל אם נתן הקומץ במחשבה ואת הלבונה בשתיקה – גם **חכמים** מודים שזה פיגול, כי כל העושה על דעת ראשונה הוא עושה (כלומר, הכוונה הראשונית של הפיגול חלה על המעשה המאוחר שנעשה בשתיקה). **ושמואל** חולק על זה.
- **רב אחא בר רב הונא** מקשה על **רב** מברייתא שאומרת במפורש לגבי עבודת ההקטרה שאם נתן את הקומץ במחשבה ואת הלבונה בשתיקה – **חכמים** חולקים שזה לא פיגול.
- **רב חנינא תירץ**: שמדובר בשתי דעות, כלומר, אדם אחר נתן את הלבונה, ולכן אי אפשר להגיד שבמקרה הזה שהוא עושה על הדעת הראשונה.
- הגמרא מקשה על שיטת **רב** (שכל העושה על דעת ראשונה עושה) מברייתא שאומרת שלהבדיל מהקרבנות החיצוניים, שבהן הפיגול הוא במתנה הראשונה, בקורבנות הפנימיים (כמו פר ושעיר של יום כיפור), **רבי מאיר** סובר שיש פיגול בסדרת ההזאות: "בין בראשונה (בין הבדים), בין בשניה (על הפרוכת), בין בשלישית (על מזבח הזהב)", ו**חכמים** אומרים "אין כרת עד שיפגל בכל המתיר".

כלומר, **חכמים** חולקים גם במקרה שפיגל רק בהזאה הראשונה ולא אומרים שההזאות הבאות נמשכות אחריה בשתיקה.

- והגמרא דוחה את האפשרות שמדובר כאן בברייתא בשתי דעות (שכהן אחד הוחלף באחר) כי לשיטה (במחלוקת אמוראים במסכת יומא שלומדת מהמילה 'בזאת יבא אהרון... בפר') שצריך פר שלם מתחילת ההזאות ועד הסוף – לא ניתן לומר שהיה כאן כהן אחר.
- לכן **רבא** מנסה לתרץ שאולי המקרה הוא שפיגל בסדרת ההזאות הראשונה, שתק בשנייה, וחזר ופיגל בשלישית. ובגלל שחזר ופיגל במפורש בשלישית, השתיקה שבשנייה הפסיקה את כוונת הפיגול המלאה, ולכן **חכמים** חולקים. **רב אשי** דוחה את זה, כי הברייתא לא מזכירה כלל מקרה של שתיקה.
- **רב אשי** מנסה לתרץ שאולי פיגל בראשונה, ובשנייה, ושתק בשלישית (רש"י, על המזבח) ו**חכמים** חולקים כי הוא יכל לשתוק בשניה ועצם זה שהוא פיגל זה מוכיח שהוא בכוונה לא הלך אחרי המחשבה הראשונה. הגמרא דוחה גם את זה, כי לשון הברייתא היא "בין... בין...", שמשמעה "או", ולא "וגם".
- **למסקנה**: נותרה קושיה מהברייתא על ההסבר של **רב**.

קושיה על הברייתא (שוב סוגיא זהה לזבחים מב)

הגמרא מקשה על **רבי מאיר** שאמר שיש פיגול גם אם חשב רק באחת מסדרות ההזאות. כי בקורבן פנימי, כל ההזאות הן חלק ממתיר אחד - הדם. אם ככה, איך ייתכן פיגול ב'חצי זריקה' הרי אם חצי נפסל כל הזריקה נפסלת וצריך שכולה תהיה זהה בשלמות גם אם במחשבת פיגול? בראע שהכהן פיגל במתנה הראשונה, הוא פסל אותה, וממילא כל ההזאות הבאות הן חסרות משמעות כמו מים. ואז "מתיריו" של הקורבן לא קרבו כראוי, ואי אפשר להתחייב כרת?

רבה מתרץ: שניתן למצוא מקרה כזה בארבעה פרים וארבעה שעירים. כלומר, אחרי שפיגל בסדרת ההזאות הראשונה, הדם נשפך והביאו פר ושעיר חדשים לסדרה הבאה. ככה כל "מתיר" הושלם בפני עצמו.

רבא מתרץ: אפילו בפר אחד. כמו שאם פיגל בשחיטה, הזריקה שאחריה (גם אם נעשתה בשתיקה) נחשבת "מרצה לפיגולו", ככה גם במקרה שלנו. לפי ההבנה הזו, גם חצי זריקה שנעשתה לאחר מחשבת הפיגול, כל עוד לא הייתה בה מחשבת פסול אחרת, נחשבת "ריצוי לפיגולו".

אגב הברייתא שהזכירה מתנות דם ביום כיפור, הגמרא מסבירה את המקור למספרים שונים למספר הזריקות המופיעים בברייתות אחרות: 43, 47 או 48 מתנות, כמו שראינו בזבחים.

3. ירוחם חשב מחשבת פיגול, בהולכת הקומץ אל הכלי שלו, המנחה התפגלה?

הולכה כעבודה מלאה לפיגול

הגמרא מביאה מחלוקת אמוראים בשאלה האם הולכה דומה לקמיצה שפיגול בהולכת קומץ או לבונה בפני עצמם נחשב פיגול לדעת **חכמים**, או שהיא דומה להקטרה שצריך לפגל גם בהולכת קומץ וגם בהולכת הלבונה ביחד?

- **רבי יוחנן** אמר: הולכה כקמיצה (נחשבת עבודה שלמה, ומפגלת לבדה).

○ ריש לקיש אמר: הולכה כהקטרה (וחכמים דורשים גם את פיגול בהולכת הלבונה).

○ רבא מסביר את דעת רבי יוחנן שכל עבודה שלא מתרת את הקרבן (כמו הולכה, שאפשר במקרים מסויימים בלעדיה) – היא עצמאית, והחסרון של ה'מתיר' השני לא מפריע לפיגול.

○ קושיות על ההסבר הזה בדעת רבי יוחנן:

▪ אביי הקשה מכבש אחד משני כבשי עצרת (ששחיטתו לא מתירה), וחכמים דורשים לפגל בשני הכבשים. רבא השיב: ששחיטת הכבשים מקדשת את הלחם, והבא לקדש נחשב כבא להתיר, ולכן השחיטה נחשבת חצי מתיר.

▪ רב שימי בר אשי הקשה קושיה דומה מקרבן פסח, שאחרים (רבי מאיר) אומרים בברייתא בפסחים שאם שחט סימן ראשון לשם מולים וסימן שני לשם ערלים (שהוא פסול) – השחיטה פסולה כי לשחיטתו מפגלים גם בחצי מתיר, וחכמים במשנה בפסחים חולקים על אחרים ועדיין דורשים מחשבת שלא לשמה בפסח (כמו מחשבת פיגול) על שני הסימנים, והרי השחיטה הזאת לא באה לקדש.
רבא מתרץ: שהשחיטה מקדשת את הדם, וזה כאילו בא להתיר, ולכן צריך את שני הסימנים לשיטתם.

○ הגמרא מביאה את הברייתא שראינו בתחילת הדף שהביא רב אחא בר רב הונא, שאפשר לפגל בעבודת הקומץ בהילוך, ומכאן משמע שאין צורך גם בלבונה, וקשה על ריש לקיש.

▪ הגמרא מתרצת: שמדובר על הולכה אחרת, הולכת הקומץ לתת אותו בכלי, שזה לא שייך בלבונה, ולכן זו עבודה שלמה (שמפגלים בה לבד).

▪ דחיינה: אבל אז הגמרא שואלת כמה קושיות לשוניות על התירוץ הזה (שלא מסתדרות עם לשון הברייתא לומר שמדובר בהילוך למתן כלי). והמסקנה היא שהקושיא על ריש לקיש נותרה ללא תירוץ.

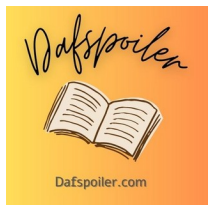
4. אלישע הקטיר בחלקים קטנים, כל פעם קצת מהקומץ במחשבת פיגול, המנחה התפגלה?

מחלוקת על פיגול בחלקי אכילה/הקטרה

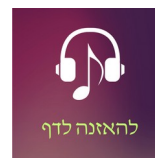
רב חסדא, רב המנונא ורב ששת נחלקו: אם הכהן הקטיר שומשום (מעט) מהקומץ והלבונה, במחשבה לאכול שומשום מהשיריים שלא בזמנו, והמשיך ככה עד שכלה הקומץ כולו – אחד אמר פיגול, ואחד אמר פסול, ואחד אמר כשר.

○ הגמרא העלתה סברא שייתכן שמי שאמר פיגול סובר כרבי מאיר (שמפגלים בחצי מתיר, ובכל שומשום יש חצי מתיר), מי שאמר פסול הוא כחכמים (שסוברים שאין בו כרת אבל הוא פסול), ומי שאמר כשר הוא כרבי (שראינו בדף יד שסובר שחצאי מתיר וחצאי אכילה לא מצטרפים).

○ הגמרא דחתה את זה, כי ייתכן שרבי מאיר לא סובר שמפגלים כשלא חישב על שיעור הקטרה מלא של קומץ בבת אחת. וייתכן שחכמים דווקא יסכימו שזה פיגול, כיוון שחישב על כל המתיר (קומץ ולבונה), אף שזה בחלקים. וייתכן שרבי יסכים שזה פסול, כי במקרה הזה הכהן "מילא" את שיעור האכילה לכזית מאותה עבודה עצמה (הקטרה) ומאותו הקומץ.

הדף לע"נ
אמו"ר שלמה חיים משה ב"ר שמואל מנחם הכ"מ
נלב"ע י"א כסלו התשפ"ו

הגמרא מסיקה שהמחלוקת לא קשורה למחלוקת תנאים אחרת, אלא תלויה בשאלה האם הקטרה ואכילה בחלקים קטנים נחשב דרך אכילה ודרך הקטרה (הדרך הראויה) – וכל אחד מהאמוראים מפרש את הדין כ"דברי הכל" לפי סברתו:

- אם זה דרך אכילה וגם דרך הקטרה זה פיגול.
- אם זה לא דרך אכילה ולא דרך הקטרה. המנחה נחשבת כאילו לא הוקטרה, ופסולה.
- ואם זה דרך הקטרה שהעבודה כשרה וזה לא דרך אכילה (מחשבת הפיגול בטלה) זה כשר.